

Schriftelijke inbreng Autoriteit Persoonsgegevens Rondetafelgesprek Wetsvoorstel Plan van Aanpak Witwassen – 26 januari

“Nieuwe wet opent deur naar ongekende massasurveillance door banken”; dat was de titel van het [persbericht](#) over het advies van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) over het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen. Als toezichthouder op de naleving van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en overig relevant recht toetst de AP nieuwe wetgeving waarbij persoonsgegevens centraal staan. Over het voorliggende herziene wetsvoorstel is de AP, ondanks de goede verbeteringen die zijn doorgevoerd én zoals ook volgde uit [het eerdere advies](#), bijzonder kritisch.

- De AP is van oordeel dat de belangrijkste bezwaren van het eerdere advies nog overeind staan. Deze bezwaren en zorgen zijn ernstig van aard: de AP ziet een vorm van massasurveillance die kan leiden tot uitsluiting (mensen worden *unbankable*) en waarbij risico's op discriminatie kunnen ontstaan.
- De AP is van oordeel dat het voorstel niet noodzakelijk en in strijd met het evenredigheidsbeginsel is. Het voorstel overschrijdt een drempel van ongedifferentieerde massasurveillance door private partijen. De wetgever moet zich realiseren dat hiermee de weg van volledige centrale controle op het betalingsverkeer wordt ingeslagen. Deze weg is een onrechtmatige aantasting van de fundamentele rechten en burgerlijke vrijheden. Dit zorgt voor een maatschappij waarin een voor iedereen essentiële voorziening als het betalingsverkeer wordt gebruikt om massaal en centraal alle burgers te monitoren. Dat is niet wenselijk en heeft negatieve effecten voor het vertrouwen van burgers in financiële instellingen.
- Een centraal bancair sleepnet zoals dat wordt voorgesteld is daarmee in strijd met het Handvest voor de grondrechten van de Europese Unie (hierna: Handvest). Slechts een klein percentage van het totale betalingsverkeer is direct of indirect gelieerd aan witwassen. Een middel dat gericht is op het opsporen van relatief gering aantal gevallen zal worden ingezet tegen alles en iedereen. Het staat daarmee gelijk aan het 'preventief fouilleren' van elke betaling en vervolgens deze informatie te delen met anderen.
- Het recht geeft zeer strikte kaders voor de inzet van massasurveillance-verwerkingen; het Hof van Justitie van de Europese Unie schroomt niet om Europese regelgeving buiten werking te stellen of in te perken die niet aan de fundamentele rechtentoets voldoet. Zie de recente UBO (*ultimate beneficial owner*)-registeruitspraak en eerder *Digital Rights Ireland* en *PNR (passenger name record)*. De AP is van oordeel dat dit wetsvoorstel niet voldoet aan de gestelde kaders.
- De bestaande Europese en nationale anti-witwas- en terrorismefinancieringsregels maken al vergaand inbreuk op de privacy van burgers en staan op gespannen met het Handvest. Het voorliggende wetsvoorstel bevat nationale keuzes die hier nog eens bovenop komen.

Gezamenlijke transactiemonitoring – massasurveillance door een bancaire sleepnet

- Het bij elkaar brengen van feitelijk het gehele Nederlandse transactieverkeer in één entiteit brengt op zichzelf risico's mee en voldoet aan de karakteristieken van een centraal bancaire sleepnet. Immers wordt iedereen altijd en overal gecontroleerd op 'ongebruikelijkheden'. Afwijken van de norm wordt verdacht. Bovendien leert de ervaring dat *function creep* (latere inzet voor andere doeleinden) van dergelijke systemen niet is uit te sluiten, de ingeslagen weg nu is bepalend voor de toekomst.

Uitsluiting van het betalingsverkeer

- Burgers die al dan niet terecht als hoog risico worden geclassificeerd en daarom bij geen enkele instelling meer een financieel product kunnen afnemen, worden feitelijk *unbankable*. Het voorstel biedt geen rechtsbeschermende instrumenten voor burgers, waardoor een kostbare en tijdsintensieve gang naar de rechter het enige vangnet is.

Risico op discriminatie

- De verwerking van bijzondere persoonsgegevens, met name die over ras, etniciteit en religie, brengen bijzondere risico's met zich mee die het gevaar van ongerechtvaardigde discriminatie vergroten. Deze risico's worden in de toelichting bij het wetsvoorstel niet erkend en geadresseerd.